

Mai întâi, credem că referirile autorului din explicația preliminară și cuvântul de încheiere la contenciosul istoric româno-maghiar și la disputele interne ale istoriografiei române în legătură cu „mitul” Mihai Viteazul nu vin să întărească tezele expuse, nefiind în fapt argumente. Îndemnurile și sugestiile cu iz educativ sau formulările literare ale câtorva subcapitole pot să deruteze pe exponenții lumii academice și să indice că lucrarea s-ar adresa predilect altor cercuri ale publicului intelectual, ceea ce nu este cazul. La miza și valoarea de netăgăduit a tezelor expuse am fi preferat parcă stilul arid al demonstrației reci și detașate.

Apoi, introducerea unui concept de mare deschidere, ca cel de națiune medievală, ar fi necesitat poate un capitol introductiv teoretic și istoriografic, care să definească cu claritate noțiunea și să dea mai multă pregnanță și greutate contribuției autorului.

În fine, fiind vorba de națiunea română medievală în întregul ei, exemplele de solidaritate etnică ar trebui puțin echilibrate numeric între Transilvania și celelalte țări românești. În această privință ar fi concurat poate și integrarea în definirea concretă a națiunii medievale a celorlalți factori de unitate, cu sau fără conotație etnică explicită, reliefați corespunzător în literatura de specialitate: limba și cultura, viața economică ș.a. La fel ar putea fi multiplicat exemplele din Transilvania, din care să nu lipsească refuzul nobilimii românești din districtele Lugoj, Caransebeș și Hațeg de a se alătura stărilor răsculate contra voievodului român în septembrie 1600 (cf. Costin Feneșan, *Documente medievale bănățene*, nr. 48).

Oricâte întâmpinări și sugestii s-ar mai putea aduce cărții în discuție, ele nu vor putea însă clătina serios convingerea pe care ne-a edificat-o fără echivoc: e o carte deschizătoare de drum pentru medievistica românească.

Ioan Drăgan

Pál Engel, *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében*¹, (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 25), MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1998, 179 p.

Cartea recent apărută este unica monografie detaliată de până acum a societății nobiliare a unui comitat din Ungaria medievală. Sursa primară, a cărei existență a permis realizarea unei analize atât de detaliate, este conscripția nobililor deținatori de posesiuni ai comitatului Ung și a iobagilor acestora, realizată în 1398, și care cuprinde chiar și pe aceia care dețineau doar un singur lot. Tocmai de acesta, ea este unică din acest punct de vedere între diferitele conscripții păstrate din moștenirea documentară maghiară anterioară anului 1526. Conscripția cuprinde, pe sate, numele deținatorilor de pământ și numărul iobagilor. Acești nobili (deținatorii de posesiuni) trebuiau în primul rând identificați (trebuia realizată identificarea familiilor cărora le aparțineau) pentru a se putea face o analiză a familiilor din comitat. Gruparea indivizilor (proprietarilor trecuți în conscripție) s-a putut realiza doar după investigații detaliate datorită caracterului lacunar al informațiilor păstrate în izvoarele documentare contemporane. Ideea care a stat la baza acestor investigații era aceea că indivizii care alcătuiau o comunitate de posesiuni în această perioadă se aflau și în legături de sânge. Explicația acestei comunități de sânge între indivizii care dețineau posesiuni în aceleași sate sau în sate învecinate este dată de existența unui strămoș comun, ai cărui urmași pe linie bărbătească și-au separat după un anumit timp partea lor din posesiunile

¹ *Societatea nobiliară din comitatul medieval Ung.*

deținute cândva în indiviziune de strămoșul lor comun. Faptul că în aceasta perioadă nu se foloseau nume de familie iar nobilii erau desemnați cu numele de botez, eventual cu numele tatălui și numele uneia dintre posesiunile lor, unde individul locuia și avea casă (legat de numele mic cu prepoziția *de*) a făcut ca până și identificarea personajelor să necesite un efort substanțial. Dacă același individ avea locuințe pe mai multe posesiuni proprii, el putea fi desemnat cu oricare dintre numele acestor posesiuni. Pe lângă faptul că satele (posesiunile) își mai schimbau numele, iar sate diferite cu nume identice se găseau chiar în interiorul aceleiași comitat, existau și situații în care în același sat aveau posesiuni mai multe familii neînrudite între ele. Cel mai important în acest demers a fost deci *combinarea informațiilor genealogice cu informațiile privitoare la istoria posesiunilor*. Pentru o analiză de istorie socială trebuia deci realizat un tablou exact al familiilor posesoare de pământ din acest comitat, prin completarea informațiilor conșcripției deja amintite cu totalitatea informațiilor documentare foarte dispersate care ne-au rămas. Practic, a fost nevoie de parcurgerea totalității fondurilor arhivistice în care s-ar fi putut păstra informații referitoare la familiile nobiliare din comitatul Ung. Realizarea tabloului exact al stratificării nobilimii din punct de vedere material (nivel de avuție exprimată prin mărimea teritoriului și numărul iobagilor deținuți) a fost urmată de prospectarea altor caracteristici care pot oferi informații despre stratificarea socială, și anume modelele de comportare socială a diferitelor familii. Aceste modele de comportare se pot defini prin caracterul și importanța slujbelor deținute (în preajma regelui sau ca *familiares*), aria relațiilor matrimoniale, folosire numelor onorifice etc. *Doar corelarea acestor două indicii a permis realizarea unei analize de stratificare socială, nivelul avuției fiind, în sine, insuficient pentru o astfel de analiză.*

Cartea este completată de mai multe liste: una care reconstituie familiile indivizilor trecuți în conșcripție (împreună cu numărul iobagilor deținuți de diferitele ramuri în parte, respectiv de întreaga familie); alta a comiților și vicecomiților comitatului între 1318 și 1437; o alta a juzilor comitatului Ung între 1313-1437; alta cuprinzând pe jurații a două procese importante; o alta cu oficialii familiei Drugeth între 1360-1437; alta cu tabelele de descendență a familiilor mai importante, respectiv câteva hărți cu evoluția structurii domeniilor din comitat. Analiza realizată este de fapt o pledoarie pentru cercetările de caz, fără de care rezultate temeinice nu se pot atinge în cercetările privind orice societate. Pe lângă meritele metodologice extraordinare – a caror fructificare constituie datoria viitoarelor cecetări de istorie socială – pasajele care tratează sistemul de moștenire și în general întregul sistem social al familiei nobiliare medievale face din carte o monografie utilă tuturor cercetătorilor care se ocupă cu investigarea trecutului nobilimii maghiare.

W. Kovács András

Lucian Periș, *Le Missioni Gesuite in Transilvania e Moldavia nel Seicento*, Editura Fundației pentru Studii Europene, 1998, 223 p. (Istoria azi, nr. 2).

I.1 'Le Missioni Gesuite in Transilvania e Moldavia nel Seicento' a apărut în anul 1998 la Editura Fundației pentru Studii Europene (EFES), a cărui director este Ovidiu Pecican, în cadrul colecției 'Istoria azi' (nr. 2), îngrijită de reputatul istoric și profesor universitar clujan Pompiliu Teodor. Cartea, scrisă într-o frumoasă limbă literară italiană, care amintește de studiile romane de teologie ale autorului la Universitățile Gregoriana (aceasta după ce a absolvit cu succes facultatea de istorie a Universității din Cluj), se prezintă ochiului într-o haină adecvată spiritului ei: coperta este în negru 'iezuist',